

نقش روحانیت در آزادسازی خرمشهر

پس از هجوم ارتش بعثی به خاک کشور و اشغال خرمشهر، نیروهای مردمی در کنار نیروهای سپاه پاسداران و با حداقل امکانات، ایستادگی و مقاومت کردند و موفق شدند که ۳۴ روز اشغال کامل شهر را به تأخیر بیاورند. یکی از گروه‌های تاثیرگذار در مقاومت ۳۴ روزه خرمشهر در برابر ارتش بعث، تکاوران نیروی دریایی ارتش بودند.

محمد جهان‌آرا فرمانده وقت سپاه پاسداران شهر خرمشهر، از اشخاصی بود که در سازمان‌دهی نیروهای مردمی و سپاه و با به‌کارگیری به موقع نیروها، مقاومت و ایستادگی در برابر نیروهای اشغالگر در این ۳۴ روز و شکست حصر آبادان، نقش ویژه‌ای ایفا کرده و از همین رو لقب سردار مقاومت به خود گرفته است.

تصرف و اشغال خرمشهر به‌دست نیروهای بعثی ۵۷۸ روز به طول انجامید. پس از ناکامی نیروهای ایرانی از آزادسازی مناطق اشغالی، سلسله عملیاتی‌هایی در سطحی وسیع‌تر طراحی و به اجرا درآمد. این عملیات‌ها به ترتیب عبارتند از:

۱. عملیات ثامن الائمه

این عملیات در ۵ مهر ماه ۱۳۶۰ش پس از عزل ابوالحسن بنی‌صدر از ریاست جمهوری، با همکاری ارتش و سپاه به اجرا درآمد و به پاکسازی شرق رودخانه کارون از نیروهای بعثی و شکستن محاصره آبادان انجامید.

۲. عملیات طریق القدس

دو ماه پس از عملیات ثامن الائمه در ۸ آذر ماه ۱۳۶۰ش با همکاری سپاه، ارتش و نیروهای مردمی به اجرا درآمد. در این عملیات شهر بستان و ۷۰ روستای منطقه، پاک‌سازی و آزاد شد و موجب انهدام قوای نیروهای بعثی و قطع ارتباط قوای آنها در شمال و جنوب منطقه شد.

۳. عملیات فتح المبین

این عملیات در منطقه غربی کرخه در ۲ فروردین ۱۳۶۱ش با افزایش حضور نیروهای مردمی و گسترش همکاری ارتش و سپاه آغاز گردید. و به موجب آن ارتفاعات منطقه و بخش وسیعی از سرزمین‌های جنوب غربی کشور آزاد گردید.

۴. عملیات بیت المقدس

در منطقه‌ای به وسعت ۶۰۰۰ کیلومتر مربع در تاریخ ۱۰ اردیبهشت ماه ۱۳۶۱ش آغاز

گردید و طی ۲۵ روز در چهار مرحله به طول انجامید که در مرحله چهارم عملیات با هدف محاصره و آزادسازی خرمشهر در ساعت ۲۲:۲۵ دقیقه مورخ ۱ خردادماه ۱۳۶۱ش آغاز شد. یگان‌های قرارگاه «فتح» پس از درگیری و پیشروی موفق شدند که با روشن شدن هوا در پلیس‌راه خرمشهر، نیروی‌های بعثی را منهدم کنند و نیروهای قرارگاه «فجر» با عملیات خود توانستند «پل نو» را تصرف کنند و به سمت «شط‌العرب» پیشروی کنند. نیروهای قرارگاه «نصر» نیز در امتداد مرز پیشروی کرده و با پاکسازی و انهدام نیروهای بعثی به سمت جنوب حرکت کردند و بدین ترتیب شهر خرمشهر به‌طور کامل به محاصره نیروهای ایرانی درآمد. اگرچه نیروهای عراقی همچنان مقاومت می‌کردند؛ اما در روز ۲ خردادماه حلقه محاصره خرمشهر تنگ‌تر شد و بخشی از نیروهای عراقی به اسارت درآمدند و در نهایت در ساعت ۱۴ روز ۳ خردادماه ۱۳۶۱ش شهر خرمشهر به‌طور کامل آزاد و پرچم جمهوری اسلامی ایران بر فراز مسجد جامع این شهر به اهتزاز درآمد. (آزادسازی خرمشهر،

<https://fa.wikishia.net/view>

اما نقش روحانیت در سخت‌ترین میادین مبارزه و پیکار و جهاد همواره حضوری فعال، هدایتگر، امید آفرین و تقویت کننده قدرت ایمانی و قلبی مردم خود داشته و همواره شریک درد و رنج مردم بوده اند.

روحانیون در دفاع مقدس با فعالیت‌های تبلیغی که انجام می‌دادند، رزمندگان اسلام را به الطاف الهی امیدوار می‌کردند و وقتی می‌دیدند که روحانیت، به‌ویژه علمای بزرگ، پا به پای آنان در میدان‌های نبرد حاضر می‌شوند، عزمشان برای مقابله با دشمن جدی تر می‌شد. هرچند که در آن دوران برخی از فرماندهان نظامی تصور می‌کردند که دیگر خرمشهر قابل باز پس گیری نیست، چراکه دشمن چندصد هزار نفر، نیرو در آنجا مستقر کرده بود و قصد داشت نیز فرماندار نیز منصوب کند، اما با دستور تاریخی «خرمشهر باید آزاد شود» از سوی حضرت روح‌الله که خود یک عالم روحانی و مجاهد بودند، همه رزمندگان عزمشان جزم شد که باید دستور ولایت‌فقیه را عملی سازند، بدین ترتیب فرماندهان نظامی، طی بررسی‌های مستمر، نقشه عملیات بیت‌المقدس را کشیدند.

آزادسازی خرمشهر از رخدادهای مهم تاریخ جنگ ایران و عراق که در آن، شهر خرمشهر پس از ۵۷۸ روز اشغال توسط ارتش بعث عراق به‌دست نیروها و رزمندگان ایرانی آزاد شد. خرمشهر، از شهرهای خوزستان، اولین شهری بود که مورد تهاجم عراقی‌ها قرار گرفت. این شهر، علی‌رغم ۳۴ روز مقاومت و تلاش رزمندگان و مردم، سرانجام در روز چهارم آبان سال ۱۳۵۹ش، به اشغال ارتش بعثی عراق درآمد.

در فاصله ماه‌های مهر تا دی ۱۳۵۹ش، پس از سقوط خرمشهر، نزدیک به سه ماه عملیات‌هایی برای آزادسازی شهر از طرف ارتش، سپاه پاسداران و نیروهای مردمی انجام شد، اما نتیجه موفقیت‌آمیزی حاصل نشد. پس از ماه‌ها تصرف و اشغال شهر، در نهایت در طی عملیات گسترده‌ای با نام عملیات «بیت المقدس» که ۲۵ روز به طول انجامید و در چهار مرحله اجرا شد، شهر به محاصره کامل نیروهای ایرانی درآمد و پس از انهدام قوای عراقی و اسارت شماری از نیروهای آن، در ۳

خرداد سال ۱۳۶۱ش خرمشهر به‌طور کامل آزاد شد و پرچم جمهوری اسلامی ایران بر فراز مسجد جامع این شهر به اهتزاز درآمد. امام خمینی(ره) فتح خرمشهر را از امور مافوق طبیعت و از عنایات خداوند دانسته است و آیت الله خامنه‌ای حماسه آزادی خرمشهر را حادثه‌ای بی‌نظیر در تاریخ جهان قلمداد کرده و آن را پرچم سرافرازی و پایداری ملت ایران معرفی کرده است. کتاب‌ها و آثار هنری متعددی در موضوع اشغال و آزادسازی خرمشهر تولید شده که برخی از آنها عبارتند از: کتاب دا، کتاب آزادی خرمشهر، فیلم روز سوم، سریال خاک سرخ و...

روحانیت در جریان فتح خرمشهر ۱۳۰ شهید تقدیم انقلاب اسلامی کرده که ۸۰ نفر از این شهداء در روز عملیات به شهادت رسیدند.

یکی از شهدای والامقام شهید محمدحسن شریف قنوتی اولین روحانی شهید در عملیات آزادسازی خرمشهر بود که ۲۴ روز با جمع محدودی از مردم و رزمندگان در این شهر مقاومت کرد و به درجه ی رفیع شهادت نائل آمد.

در دوران دفاع مقدس بیش از ۹ هزار روحانی که در جبهه به صورت مستقیم حضور فعال و مستمر داشتند، شناسایی شدند که دو هزار نفر از روحانیون در جنگ تحمیلی مجروح و ۲۰۰ نفر دیگر نیز توسط نیروهای عراقی اسیر شدند.

علیرغم تصور بعضی از خودی ها و غیر خودی ها، روحانیون در جبهه های جنگ علاوه بر اینکه در کسوت و رسالت یک امام جماعت و مبلغ دینی به ایفای نقش می پرداختند در نقش های مختلفی مانند فرمانده لشکر، فرمانده تیپ، فرمانده گردان، فرمانده گروهان و دسته، تک تیرانداز، آربچی زن، تخریب چی، امدادگر، رزمی تبلیغی و پشتیبانی در جنگ حضور فعال داشتند.

براساس آمار ارائه شده توسط کنگره ملی ۴۰۰۰ شهید روحانی، ۲۲ نفر به عنوان فرمانده قرارگاه، لشکر، تیپ ودفتر نمایندگی، ۲۲۲ نفر به عنوان فرمانده گردان، گروهان و دسته، ۹۲۸ نفر سایر رسته ها از جمله اطلاعات و عملیات، تک تیرانداز، امدادگر، غواص و... و ۵۰ نفر به عنوان مسئول تبلیغات یگان های رزمی داری مسئولیت و فرماندهی بودند.

از لحاظ سطح سواد در بین شهدای روحانیت سطح تحصیلات مختلف از مقدمات تا اجتهاد دیده وجود داشت.

علما و مراجع تقلید چه با حضور خود و چه با پیام ها، در جبهه های جنگ تحمیلی مایه دلگرمی سربازان و رزمندگان اسلام بودند.

اینک اگر بخواهیم به عنوان نمونه از نقش روحانیت در آزادسازی خرمشهر ذکر نمایم

حضور فعالانه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) می توان اشاره کرد. ایشان در دوران ریاست جمهوری برای مدیریت جنگ و همچنین آزاد سازی خرمشهر می توان به تلاش ایشان به منظور استفاده از ظرفیت نیروهای مردمی در جنگ اشاره کرد به طوری که نیروهای مردمی از مهمترین عوامل آزادسازی خرمشهر بودند.

در همین رابطه، آیت الله خامنه ای ۱۱ روز پس از فتح خرمشهر در خطبه های نماز جمعه تهران، یکی از دلایل آزادسازی خرمشهر را استفاده مسئولان از نیروهای مردمی و انقلابی و حضور آنان در صحنه دانسته اند و فرمودند: «امروز ما در مقابل قوی ترین قدرت های عالم، یعنی در مقابل آمریکا، احساس قدرت می کنیم. علت این احساس قدرت این است که شما هستید. یعنی یک نیروی لایزال و تمام نشدنی. اگر شما بی تفاوت بودید، اگر به جنگ و صلح و انفاق و آباد کردن و عمران و سازندگی بی اعتنا بودید، قطعاً هیچکس نمی توانست از مسئولان ادعا کند که در مقابل این تهاجم عظیم همه جانبه ای که امروز از طرف قدرت های بزرگ به ما می شود، قابل تحمل است.»

ایجاد هماهنگی بین سپاه، ارتش و نیروهای مردمی در جبهه ها یکی دیگر از اقدامات آیت الله خامنه ای بود. به طوری که در سال اول ریاست جمهوری ایشان یعنی در سال دوم جنگ (از مهرماه ۱۳۶۰ تا دی ماه ۶۱) عملیات پیروزمندانه چهارگانه ای (شامل «ثامن الانمه (ع)»، «طریق القدس»، «فتح المبین» و «بیت المقدس») به طور مشترک توسط رزمندگان ارتش و سپاه پاسداران اجرا شد که از جمله مهمترین آن ها می توان به آزادسازی خرمشهر اشاره کرد. همکاری های ارتش و سپاه و همچنین نیروهای مردمی علاوه بر اجرای عملیات و نیز ارائه آموزش های نظامی، شامل ارسال مهمات و ادوات جنگی به یکدیگر نیز می شد.

صیاد شیرازی و محسن رضایی دو فرمانده اصلی عملیات بیت المقدس بودند که در جریان آزادسازی خرمشهر نقش مهمی داشتند. شهید صیاد شیرازی درباره هماهنگی بین سپاه و ارتش در نبرد آزادسازی خرمشهر می گوید: یکی از بزرگترین و والاترین امدادهای خدایی که در زندگی احساس کرده ام لطف عجیبی بود که خداوند در این جلسه نصیب ما دو نفر کرد.

در بحثی که کردیم نه تنها یک ذره اختلاف نظر در صحبت هایمان نبود بلکه همین که شروع به صحبت کردیم ناگهان دیدم هر دو به یک طرح واحد رسیدیم. شهید صیاد در خاطرات خود می گوید بعد از جلسه ترس از این داشتم که بچه های سپاه با طرح ما مخالفت کنند. طی جلساتی که با نیروهای سپاه داشتیم بعد از تشریح شرایط به توافق رسیدیم.

هماهنگی سپاه و ارتش در فتح خرمشهر به حدی چشمگیر بود که خبرگزاری های خارجی نیز به آن پرداختند. به عنوان نمونه خبرگزاری فرانسه به نقل از کارشناسان نظامی خارجی مقیم تهران، با اظهار شگفتی از نحوه هماهنگی نیروهای مسلح ایران (سپاه و ارتش) در اجرای عملیات به لحاظ زمانی و مکانی بیان کرد: «نیروهای مسلح ایران (سپاه و ارتش) ثابت کردند که از یک انسجام بهت آور و غیرمترقب برخوردارند.» در طی این تلاش های مشترک و همچنین اقدامات حضرت آیت الله خامنه ای به رزمندگان اسلام، در نهایت در ۳ خرداد ۶۱ خرمشهر از اشغال نیروهای رژیم بعثی عراق خارج شد.

(سایت مرکز اسناد انقلاب اسلامی، نقش آیت الله خامنه ای در آزادسازی خرمشهر)
البته باید اشاره کنیم مراجع تقلید و امام خمینی (ره) با اقداماتی همچون فتوای جهاد و دفاع از نظام و مقابله با دشمن از اموری است که نقش روحانیت را در این عرصه بیان می دارد و برخی از علماء نیز در جبهه های جنگ دوشادوش مردان و زنان می جنگیدند.

تهیه و تنظیم:

معاونت پژوهش

مدرس ه علمیه حضرت خدیجه (س) بندر ماهشهر

به مناسبت آزادسازی خرمشهر

خرداد ماه سال ۱۴۰۱